

INGELA KORSELL & HENRIK JONSSON

Lärohandledning: tips och material till undervisningen

LÄRARHANDLEDNING TILL
PAX-BOKSERIEN

inriktad på bok 1: Nidstången

BONNIER
CARLSEN

LÄRARHANDLEDNING TILL
PAX-BOKSERIEN

inriktad på bok 1: Nidstången

Text:

INGELA KORSELL

Bild:

HENRIK JONSSON

**BONNIER
CARLSEN**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. OM LÄRARHANDLEDNINGEN S.3
 2. OM PAX-BOKSERIEN S.5
 - Fakta i punktform
 - Vad handlar PAX-bokserien om?
 - Varför heter bokserien PAX?
 3. UPPVÄRMNING INNAN LÄSNING
AV PAX #1 NIDSTÅNGEN S.7
 4. KAPITEL 1-5 NIDSTÅNGEN
SAMMANFATTNING, ORD, FRÅGOR S.8
 - 1 Döden dö
 - 2 Två bröder
 - 3 King på skolgården
 - 4 Krasch, bom, blam!!
 - 5 Tecknen stämmer
 5. TEXTSAMTALETS FRÅGEBANK
UNDER OCH EFTER LÄSNING S.14
 6. PERSONER OCH VÄSEN I PAX NIDSTÅNGEN S.17
 - Beskrivningar
 - Undervisningstips
 7. TIPS HUR MAN KAN JOBBA MED
PAX-ILLUSTRATIONER S.22
 8. TIPS HUR MAN KAN SKAPA NYA TEXTER
UTIFRÅN PAX S.24
 9. BERÄTTANDE TEXTERS TYPISKA
UPPBYGGNAD S.26
 - Intrig
 - Cliffhanger
 - Dramaturgisk kurva
 10. LÄNKTIPS TILL OLIKA SLAGS TEXTER
I SKILDA MEDIER OM PAX S.29
 - Om PAX
 - Om författarna och illustratören
- REFERENSLITTERATUR S.32

1. Om lärarhandledningen

Hej!

Vad roligt att du har hittat PAX-böckerna och denna lärarhandledning (LH). Här finns bonusmaterial och tips på hur man kan jobba med PAX i undervisningen, och då speciellt med Nidstången som är den första delen i bokserien. Lärarhandledningen erbjuder idéer att inspireras av och välja ifrån. Gör alltså inte allt. Testa, revidera uppgifterna så att det passar dina elever och spinn vidare med egna idéer. Många av tipsen går förstås också att använda på andra texter.

Lärarhandledningen grundas i ett sociokulturellt perspektiv på skriftspråkande (litteracitet)¹. Här betonas t.ex. det gemensamma skapandet och bearbetningen av texter, samtal, lärarens modellerande, aktiv reflekterande läsning, lässtrategier, lekfullhet. Detta stämmer väl överens med läroplanens kursplan i svenska:

Undervisningen ska *stimulera elevernas intresse* för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i *olika slags texter* och genom *skilda medier*. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att *skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra*. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika *estetiska uttrycksformer* ... kunskaper om hur man *söker och kritiskt värderar* information från olika källor (Lgr 11).

¹ I Skriftspråkande/litteracitet definieras här som människors användning av skriftspråket utifrån olika syften i olika sociala sammanhang (Barton 2007, Janks 2010, Skoog 2012).

Läsande och skrivande är sociala aktiviteter, eftersom det i grunden handlar om kommunikation. En text skrivs för att någon ska läsa den, och det gäller förstås även elevernas egna texter. Prata, skriv, rita, lek, dramatisera om det ni läser och skriver. Har man väl börjat tänka i de här banorna finns ingen ände på vad man kan göra med texter. Tjohoo!

Ingela Korsell

FÖRFATTARE,
GRUNDSKOLLÄRARE
OCH DOKTORAND I PEDAGOGIK

P.S. Lärarhandledningen till PAX finns att ladda ner gratis här:
www.bonniercarlsen.se/Lararrummet/Lararhandledningar/

2. Om PAX-bokserien

FAKTA I PUNKTFORM

- * PAX är en urban fantasy-bokserie i tio delar för 9-12-åringar av författarna Ingela Korsell och Åsa Larsson och illustratören Henrik Jonsson.
- * Handlingen utspelas i nutidens Mariefred och har övernaturliga inslag kopplat till nordisk mytologi och folktro.
- * En mix av spänning, skräck, humor och hjärtnip.
- * Insprängda svart-vita serieillustrationer i västerländsk superhjälestil.
- * Teman: nordisk mytologi och folktro, syskonskap, fosterbarn, mod, mobbning, vänskap, kärlek, alkoholism, magi, normativitet (familjekonstellationer, genus).
- * Högt tempo med lättillgängligt språk utan att vara barnsligt.
- * Korta kapitel med cliffhanger, vilket passar för högläsning.
- * Läses i ordning: #1 *Nidstången*, #2 *Grimmen*, #3 *Mylingen*, #4 *Bjäran*, #5 *Gasten*, #6 *Näcken*, #7 *Pestan*, #8 *Vitormen*, #9 *Maran*, #10 *Draugen*.
- * Finns som ljudböcker inlästa av skådespelaren Morgan Alling.
- * Gratis PAX-promenad (litterär vandring) finns att gå i Mariefred (se LH, s 29).
- * PAX-bokserien är hittills översatt till ca 20 språk.
- * PAX *Nidstången* är en av vinnarna i Barnens bokjury 2014.
- * PAX är aktiva på sociala medier under namnet Pax Series.
- * PAX har en hemsida på förlaget Bonnier Carlsen: www.bonniercarlsen.se/pax

VAD HANDLAR PAX-BOKSERIEN OM?

I den lilla staden Mariefred börjar konstiga saker att hända. Onda krafter försöker erövra det hemliga, magiska biblioteket, som funnits under kyrkan i hundratals år. Väktarna Estrid och Magnar har vigt sina liv åt att skydda biblioteket, men i takt med att de blir äldre börjar bibliotekets magiska skydd försvagas. Bröderna Alrik och Viggio kommer till Mariefred som fosterbarn, eftersom deras mamma har alkoholproblem och inte kan ta hand om dem. Bröderna visar sig vara utvalda för att hjälpa till att försvara biblioteket mot de mörka krafter som vill ta makt över det. Alrik och Viggio måste använda både styrka och list för att övervinna alla övernaturliga väsen som väcks till liv i staden.

Men pojkarna har också strider att utkämpa i sitt vardagsliv. Det finns ett killgäng i skolan som gör livet svårt. De har en mamma som de längtar efter, men som inte är att räkna med. Och de måste kämpa med sin natur, den där ilskan som exploderar i huvudet, eller den där handen som liksom av sig själv tar grejer och stoppar i fickan. Tiden pulserar och mörkret vandrar in. Det är nu det börjar!

Länk: www.bonniercarlsen.se/Bocker/Fantasy-barnungdom/N/Nidstangen/

VARFÖR HETER BOKSERIEN PAX?

I PAX-böckerna ligger det hemliga magiska biblioteket under kyrkkullen i Mariefred. På samma plats låg där för 500 år sedan ett kloster som hette PAX Mariae, vilket betyder Marias fred på latin. Staden Mariefred har alltså fått sitt namn från klostret. Dessutom handlar Alriks och Viggos uppdrag om att bevara *fred* i Mariefred ... ja kanske i hela världen.

3. *Uppvärmning innan läsning av PAX #1 Nidstången*

God *förförståelse* väcker intresse och underlättar elevernas läsförståelse. Innan man börjar läsa kan man därför presentera boken genom *hypotesläsning* och på så sätt *värma upp läsmuskler*na. Egentligen handlar det om att förutsäga vad texten kommer att handla om utifrån den information man får av titel, omslag och baksidestext kopplat till egna erfarenheter.

- * Gör en gemensam mind-map med associationer av ordet ”Nidstången” – brainstorm!
- * Slå upp/Googla ordet ”nidstång” (se även beskrivning av nidstång LH, s 19).
- * Titta och prata om omslaget – Vad tror ni det här är för typ av bok (genre)? Vad får vi för information av omslaget? Vad tror ni boken kommer handla om?
- * Läs baksidestexten högt och prata vidare om vilka nya ledtrådar den ger om innehållet.
- * Öppna boken och titta på PAX-trion (Åsa, Ingela och Henrik) som seriefigurer med pratbubblor (flik på insidan), porträtten på personerna i boken, Mariefredskartan. Känner ni till författarna och illustratören? Har de skrivit/tecknat något annat? Har någon varit i Mariefred – var ligger det? O s v.
- * Bläddra och titta lite på illustrationerna (det blir som en filmtrailer). Vad är det för stil på dem? Vad tror ni nu boken handlar om? Liknar det någon annan bok ni läst?
- * Se på PAX-trailern (1 min): www.bonniercarlsen.se/pax

4. *Kapitel 1–5 Nidstången: sammanfattning, ord, frågor*

Att samtala och bearbeta text gemensamt underlättar läsförståelsen. Speciellt viktigt är det i början av en ny bok. Det är då läsaren ska förstå intrigen och lära känna personerna i berättelsen. Därför finns extra uppgifter till de första fem kapitlen i PAX #1 *Nidstången*.

KAPITEL 1 DÖDEN DÖ

Sammanfattning

Här får läsaren möta det gamla syskonparet Estrid och Magnar, som är väktare av ett hemligt magiskt bibliotek. Estrid spår i sina orakelkort att mörka tider är på väg och att onda krafter vill ta över biblioteket. Men korten säger också att det ska komma två krigare (kännetecken: tvåhänta, korpar, regnbåge) som ska hjälpa dem att beskydda biblioteket. I slutet av kapitlet vrider Estrid nacken av en imp (mytologiskt väsen). Det första kapitlet talar också om för läsaren att boken tillhör fantasygenren (magiskt hemligt bibliotek, imp m.m.).

Ord som kan upplevas svåra

s 7: tjongar, s 8: fotogenlampor, fårat, rämнар, s 10: orakelkorten, kräket, s 13: gråsugga, korparna, s 14: ”guden Oden”

Förslag på frågor att samtala kring

I det här kapitlet får vi läsa om Estrid och Magnar och en imp – vad får vi veta om dem (titta på illustrationerna s 9, 11)? Var är de? Det vilar ett hot över biblioteket – vadå för hot? Var det något

som var konstigt som du inte förstår? Vad får ni för intryck av Estrid i slutet av kapitlet när hon vrider nacken av impen? Vilken typ av bok tror ni det är? Om ni skulle beskriva för någon som inte läst kapitel 1 – vad handlar det om? Vem är det som berättar (den allvetande berättarrösten)?

KAPITEL 2 TVÅ BRÖDER

Sammanfattning

Här får läsaren möta huvudpersonerna Alrik och Viggo (klass 6 o 4), som just kommit till Mariefred som fosterbarn, eftersom deras mamma har alkoholproblem. Viggo längtar efter mamma men Alrik vill inte prata med henne när hon ringer. Man får reda på att Alrik älskar hundar och att Viggo stjälar saker. Läsaren förstår också att bröderna inte haft det så lätt och att de tycker mycket om varandra trots att de tjafsar. På väg till den nya skolan ber Alrik sin lillebror att inte hamna i trubbel, så att de måste byta fosterfamilj igen. Alrik vill stanna hos de nya fosterföräldrarna Laylah och Anders.

Ord som kan upplevas svåra

s 17: ”Mäster Skräddares gård”, konstaterar, s 18: jollrar, s 19: sabba, händige, s 21: ”håller sig i skinnet”

Förslag på frågor att samtala kring

Nu får vi möta huvudpersonerna Alrik och Viggo - var är de? Vad får vi veta om dem – och hur låter författarna och illustratören oss veta det (titta på illustrationerna s 20)? Var det något du tyckte var roligt? Hur tror ni det skulle kännas att vara fosterbarn och börja ny skola - igen? Vad vill man veta mer om? Vad tror ni författarna vill säga med de tre sista meningarna i kapitel 2? Vad tror ni kommer hända?

KAPITEL 3 KING PÅ SKOLGÅRDEN

Sammanfattning

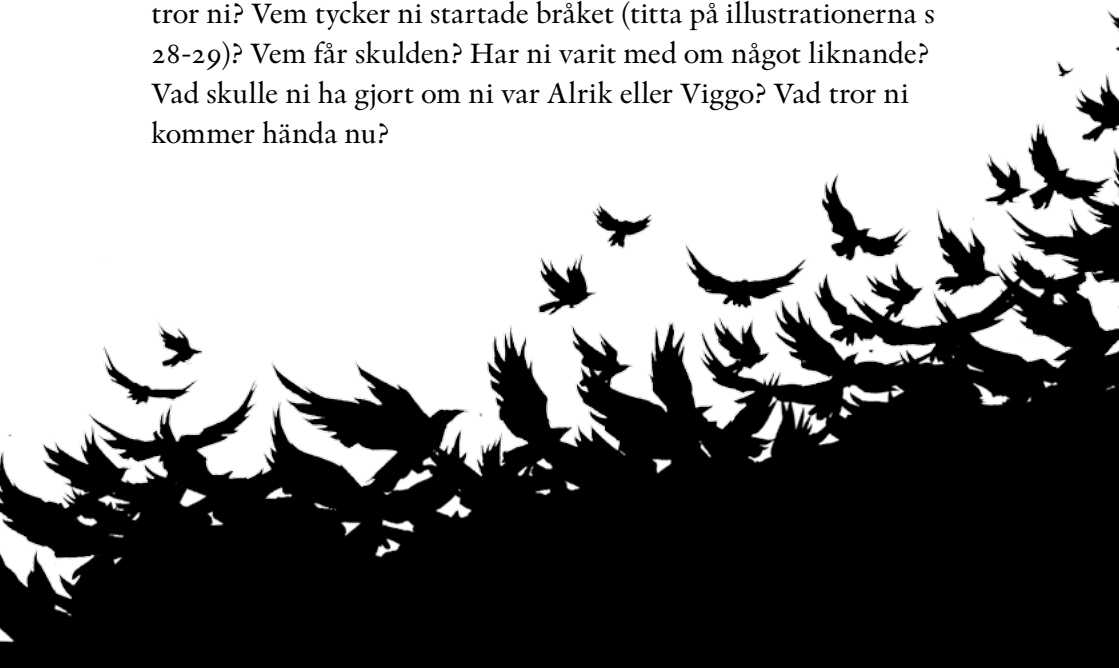
Här får läsaren möta mobbaren Simon (antagonisten) som går i Viggos klass 4A. Simon är van att bestämma och ingen vågar säga emot honom. Och inte blir det bättre av att hans pappa Thomas är träslöjds lärare på skolan, och tror på vartenda ord hans son ljuger om. Viggo och Alrik får skulden för ett slagsmål med Simon och hans gäng när de spelar King under första rasten. Kapitlet avslutas med att Alrik ber alla att dra åt helvete och rusar från skolan.

Ord som kan upplevas svåra

s 24: diskret, s 25 bollduell, placering, s 26: uppfordrande, s 30: britsen, hulkar, s 31 version, ”med blicken fastnaglad i golvet”, s 32: accepterar

Förslag på frågor att samtala kring

Här får vi läsa om Simon och hans pappa Träslöjds-Thomas – vad får vi veta om dem? Har ni spelat King – kan det gå till så här tror ni? Vem tycker ni startade bråket (titta på illustrationerna s 28-29)? Vem får skulden? Har ni varit med om något liknande? Vad skulle ni ha gjort om ni var Alrik eller Viggo? Vad tror ni kommer hända nu?

KAPITEL 4 KRASCH BOM BLAM!!

Sammanfattning

Alrik är ursinnig och springer från skolan. Han springer längs de lyxiga villorna längs Strandvägen och hatar alla rikingar som bor där, Träslöjds-Thomas, Simon och lillebrorsan Viggo som alltid hamnar i trubbel. Läsaren får reda på att Alrik har tagit hand om sin lillebror ända sedan de var små då deras mamma kunde lämna dem ensamma i flera dagar. Kapitlet slutar med att Alrik kastar sten på några fönsterrutor, men blir hejdad av en äldre man som heter Magnar.

Ord som kan upplevas svåra

s 34: konsekvenser, överenskommelse, ”har vi en deal?”,

s 35: socialen, ”backa ur fighter”

Förslag på frågor att samtala kring

Vad är det som händer i det här kapitlet (titta på illustrationerna s 36)? Varför är Alrik arg tror ni – kan ni förstå att han är arg? Tycker ni att det är rätt av honom att kasta sten på glasrutorna? Får vi veta något mer om Alriks och Viggos bakgrund? Hur skulle ni beskriva Alrik som person? Men hur slutar kapitlet – vad innebär det? Vad tror ni kommer hända?

KAPITEL 5 TECKNEN STÄMMER

Sammanfattning

Magnar lugnar ner Alrik och får honom att sluta kasta sten på orangeriet där Magnar och Estrid jobbar som trädgårdsmästare. De går sedan hem till Laylah och Anders, där Träslöjds-Thomas väntar, för att prata ut om det som hänt. Det blir bestämt att pojkarna ska jobba av skulden för fönsterkrossningen. Under samtalet går det upp för Magnar att det är Alrik och Viggo som är de två krigarna som orakelkorten förutspådde. Alla tecken stämmer (korphalsband, korpar i trädgården, tvåhänta, regnbåge). Estrid vill inte tro att det är sant. De är ju barn. Hon säger att hon ska gillra en fälla för att sätta dem på prov.

Ord som kan upplevas svåra

s 38: förundrat, s 40: hummar, s 41: senil, tvåhänt, tvångsbeteenden, s 43: syrligt, ADHD, ”hålla fingrarna i styr”, tolererar, s 44: ”blinkar mot Viggo i hemligt samförstånd”, s 45: spatserar, krökta, ”nickar instämmande”, prillig, s 46: lindrigt, kommentar, s 48: ”de stjal som korpar, s 49: ”gillrar en fälla”, ”vänder på klacken”

Förslag på frågor att samtala kring

I det här kapitlet får vi träffa fosterföräldrarna Laylah och Anders – hur verkar de vara tycker ni (titta på illustrationerna s 42)? Vilket intryck får ni av Magnar – och vad är det som gör att ni uppfattar honom så? Vad menar Magnar med ”alla tecknen stämmer”? Varför är Estrid sur tror ni? Vad tror ni Träslöjds-Thomas hörde när han stod gömd? Vad tror ni kommer hända nu?

5. *Textsamtalets frågebänk* *– under och efter läsning*

I textsamtal är det bra att som lärare ha en mängd frågor, som liksom ”sitter i ryggraden”. Utifrån denna frågebänk kan läraren, och så småningom eleverna, flexibelt navigera i samtalet för att gemensamt förstå texten på ett djupare plan. Tillsammans med eleverna kan läraren samtala och modellera olika läsförståelsestrategier, t.ex. sammanfatta, reda ut oklarheter, ställa frågor, förutspå. Det gäller att vara lyhörd och spinna vidare på det eleverna tar upp. Nedanstående frågor går att använda under och efter läsning av alla (skönlitterära) texter.

- Vad handlar det här om?
- När och var utspelar sig handlingen?
- Hur vet vi det? Var i texten får vi veta detta?
- Är det något speciellt ni tycker om/inte tycker om i det vi har läst?
- Var det något speciellt ni la märke till?
- Är det något som är konstigt eller svårt att förstå?
- Kan ni se något mönster?
- Vem är det som berättar i texten – är det en eller flera (den allvetande berättarrösten, huvudkaraktären eller någon annan karaktär, författaren)?
- Hur hänger det här ihop?

- Har författaren låtit oss läsare få veta något om detta tidigare i texten?
- Vad vet vi och vad vet vi ännu inte?
- Vad betyder det här för fortsättningen?
- Hur många olika berättelser kan du hitta i boken?
- Under hur lång tid utspelar sig kapitlet/boken?
- Vilken av karaktärerna i boken tycker du mest/minst om? Varför?
- Vad tror ni kommer hända härnäst?
- Liknar detta något annat ni har läst, hört talas om eller varit med om själva?
- Hur skulle du ha gjort i den här situationen om du var X (någon av PAX-karaktärerna)?
- Om du var författare/illustratör, hur skulle du ha gjort den bättre?
- Tänk om X hade hänt – hur hade det blivit då? Eller tänk om X inte hade ... hur hade det blivit då? Tänk om ... tänk om inte... ?
- Om ni skulle beskriva boken för någon som inte läst den – vad skulle ni säga då?
- Vilka passar den här boken för?
- Vilket är det bästa sättet att läsa den här boken? I ett enda svep? En bit i taget?
- Är det något dina kompisar sagt som gjort att du förstått boken bättre – eller ändrat uppfattning om den?
- Är det något ni skulle vilja fråga författarna/illustratören om?

* *Allmänna litteratur-diskussionsfrågor*

- Tycker ni att personer får vara elaka och slåss i barn- och ungdomsböcker/filmer?
- Tycker ni att personer får svära i barn- och ungdomsböcker/filmer?
- Hur läskiga/sorgliga får barn- och ungdomsböcker/filmer vara tycker ni?

6. *Personer och väsen i PAX Nidstången*

I detta kapitel ges inledningsvis beskrivningar av personer och väsen (och ting) i *PAX Nidstången*, följt av förslag på uppgifter kopplat till dessa.

BESKRIVNINGAR

Alrik Dellings: Elva år gammal, men ska snart fylla tolv. Går i klass 6C på Mariefredsskolan. Kommer från Stockholm. Han och hans lillebror Viggo bor just nu hos Anders och Laylah i Mäster Skräddares gård på Munkhagsgatan i Mariefred. De är fosterbarn, eller familjehemsbarn som det heter nuförtiden. Deras mamma dricker för mycket och Alrik har tagit hand om Viggo så länge han kan minnas. Alrik är en sådan som tänker ganska mycket, men håller sina känslor inom sig. Fast ibland exploderar han. Då blir han så arg att han knappt vet vad han gör. Han älskar hundar och är riktigt snabb på hundra meter.

Viggo Dellings: Tio år gammal. Går i klass 4A på Mariefredsskolan. Bor tillsammans med sin storebror Alrik hos Anders och Laylah i Mäster Skräddares gård på Munkhagsgatan i Mariefred. Han är fosterbarn, eller familjehemsbarn som det heter nuförtiden. Kommer från Stockholm. Han är världsbäst på att klättra och balansera. Kan inte låta bli att sno grejer. Det är som att hans händer har en egen vilja. Gör ofta saker utan att tänka före. Gillar Anders och Laylah, men längtar efter sin mamma.

Estrid Mimer: 60 år gammal. Väktare av det hemliga biblioteket under kyrkkullen. Hon kom till Mariefred som fosterbarn när hon var 7 år tillsammans med sin storebror Magnar. Innan dess bodde de på barnhem, eftersom båda deras biologiska föräldrar hade dött. Alrik och Viggo tycker att hon är ganska hård och sträng, men så småningom får de se andra sidor av henne. Hon är en mästare på att slåss med sin stav. Och finns inte den i närheten går det bra med krattor och pinnar. Dessutom kan hon lägga orakelkort för att se in i framtiden, men det ger henne en grym huvudvärk. Hon och Magnar bor i ett hus på Klostergatan intill kyrkan. De arbetar båda som trädgårdsmästare på Gripsholms slott.

Magnar Mimer: 62 år gammal. Väktare av det hemliga biblioteket. Han kom till Mariefred som fosterbarn när han var 9 år tillsammans med sin yngre syster Estrid. Innan dess bodde de på barnhem. Han är hur snäll som helst och bakar de godaste äppelmunkarna i världen. Har koll på alla böcker i biblioteket och kan tyda texterna. Dessutom är det han som torkar och samlar magiska växter och örter. Han bor på Klostergatan tillsammans med sin syster Estrid. De arbetar båda som trädgårdsmästare på Gripsholms slott.

Laylah Nygren: 45 år gammal. Hon är gift med Anders. När deras egna barn flyttade hemifrån bestämde de sig för att ta emot barn som har det svårt. Alrik och Viggo är deras första familjehemsbarn. Laylah är tandläkare i Mariefred och har sin egen praktik nere vid båthamnen. Man blir på gott humör av att vara i Laylahs närhet. Hon är nästan alltid glad och gillar att laga het och kryddig mat.

Anders Nygren: 45 år gammal. Familjehemspappa till Alrik och Viggo. Kan reparera det mesta och har en egen firma som heter ”Din händige man”. Han var själv rätt stökig när han var ung tills han träffade Laylah. Med henne har han två vuxna barn som har flyttat hemifrån. Han är tuff och stark, men har ett stort hjärta.

Simon Johansson: 10 år gammal. Går i klass 4A på Mariefredsskolan, i samma klass som Viggo. Klassens kung och den som bestämmer på skolgården. Hamnar i bråk med Viggo och Alrik från första stund. Och sedan dess är de fiender. Hans gäng består av Jonte och Filip som går i 4A och Anton som går i Alriks klass. Simons pappa är lärare i träslöjd och kallas Träslöjds-Thomas.

Impar: De är småväxta demoner. Inte större än en katt. De går på två ben. Har ingen päls. Tre fingrar med klor på varje hand. De har vassa tänder och saknar öron. De är ondsinta och finner nöje i att döda smådjur och förstöra i största allmänhet. De har inte så stora hjärnor, men de kan verkligen vara farliga i grupp. De pratar lite bakåfram.

Edimmu/mörkervarelse: Ett sumeriskt hungrigt spöke. Kallas även utukku. De kan flytta in i föremål. Till exempel en bok. Och det har hänt att de flyttat in i människor. En del kallar dem hungriga spöken. Även om de kan äta lite grann, helst blod, så är de i vanliga fall inte farliga för människor. Enligt skrifterna kan de inte utöva magi, till exempel flytta föremål.

Nidstång: Fanns i forntiden i Norge och på Island. Bestod av en stång som man spetsade ett djurhuvud med uppspärrat gap på. Nidstången fästes i marken medan man sjöng en nidvisa, en slags förbannelse. Man riktade stången mot den som skulle drabbas av olycka eller försvinna. Ibland ristades magiska runor på stången.

Det hemliga magiska biblioteket: Ligger under kyrkkullen i Mariefred. Vaktas av syskonen Estrid och Magnar Mimer. Deras fostermamma var vaktare före dem. Biblioteket är jättetegammelt, men det flyttades till Mariefred under slutet av 1400-talet, då man byggde ett kloster där kyrkan står i dag. Klostret hette Pax Mariae, vilket betyder Marias fred på latin. Det är så staden Mariefred har fått sitt namn. Munkarna var de första som vaktade biblioteket. I biblioteket finns skrifter om allt från magiska örter till hur man bekämpar demoner och drakar. Här finns också den förbjudna hyllan. Den är låst och innehåller verkligt farliga böcker. I biblioteket förvarar Magnar alla örter från klosterträdgården och här finns också många magiska föremål, till exempel nidstången.

ESTRID

ALRIK

VIGGO

MAGNAR

LAYLAH

SIMON

ANDERS

UPPGIFTER

Författaren beskriver ofta personer (och väsen) genom sättet de pratar, rör sig och vad de gör i olika situationer. Se t.ex. avsnittet när Estrid vrider nacken av impen i kapitel 1, eller hur edimmun betar sig och låter i kapitel 7-9.

- * Gör en mind-map om de olika personerna/väsen: egenskaper, familj, utseende, hobby, vänner/ovänner, speciella förmågor, bostad, gillar/gillar inte, är rädd för, framtidsdrömmar.
- * Samtala om vilka roller och relationer personerna har: huvudperson, motståndare, hjälpare, familj, vänner.
- * Välj ett citat från boken där ni tycker personer och väsen beskrivs på ett bra sätt.
- * Lek charader där ni föreställer personer eller väsen och de andra gissar.
- * Skriv en text och jämför (likheter och skillnader) mellan två PAX-personer (t.ex. Estrid och Magnar) eller mellan dig själv och någon PAX-person (t.ex. du och Viggo).
- * Skriv en efterlysning/kontaktannons (och rita ev. porträtt) på PAX-personer och väsen.
- * Läs och samtala om nidstång på Island i modern tid:
 - ”Önskar livet ur granne med nidstång – anmäls för mordhot”:
www.islandsbloggen.com/2011/12/hotar-granne-med-nidstang-anmals-for.html
 - ”Kvinna på hundpromenad hittade nidstång”:
www.islandsbloggen.com/2012/02/kvinna-pa-hundpromenad-hittade-nidstang.html

7. *Tips hur man kan jobba med PAX-illustrationer*

- * *Titta noga och samtala lite extra om illustrationerna, t.ex.:*
 - Kapitel 8-9 (s 63, 65, 68) när Alrik och Viggo kämpar mot edimmun/mörkervarelsen i biblioteket. Vad är det som händer här? Stämmer din och illustratörens bild av mörkervarelsen överens? Vilken känsla får man när man tittar på illustrationerna – vilken stämning förmedlar bilderna? Vad gillar ni bäst med illustrationen? Hade det gått att göra på ett annat sätt? Titta gärna på filmatiseringen (ca 3 min) av dessa kapitel, som 11-åriga Alvin i Hagby Film gjort: www.youtube.com/watch?v=rys8ztnepns
 - Kapitel 12 (s 93) när nidstången pratar inne i huvudet på fostermamman Laylah. Vad är det som händer här? Hur har illustratören gjort för att få det så läskigt? Tänk om det vore ens egen mamma eller pappa?
 - Kapitel 19 (s 140) när de hittar en hjort i Hjorthagen som blivit dödad. Vad tänker/känner ni när ni ser bilden? Vad tror ni har hänt hjortarna som försvunnit och hjorten som blivit dödad?
- * Välj en PAX-illustration. Berätta kort vad den handlar om och motivera varför du valt just den.
- * Gör en egen PAX-illustration till en scen som inte är illustrerad i boken. Visa och berätta/skriv varför du har valt just den scenen.
- * Skriv och klipp ut prat- eller tankebobblor som ni lägger på PAX-illustrationerna.

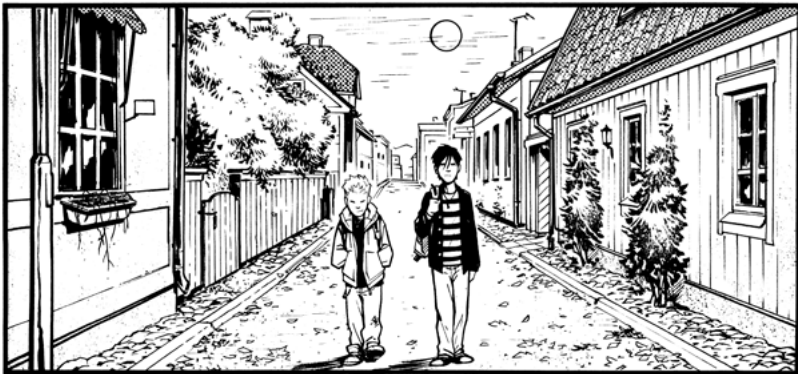
- * Diskutera fördelar och nackdelar med att illustrationerna är svart-vita.
- * Jämför Mariefred på google earth och illustrationerna s 4-5, 20, 28, 36, 109 – ser det ut exakt som i verkligheten?
- * Sök information genom att t.ex. googla alla monster och väsen i PAX-bokserien. Jämför (se boktitlarna).
- * Teckna egna monster och beskriv deras egenskaper.

8. *Tips hur man kan skapa nya texter utifrån PAX*

- * Minipjäs (en personlig favorit!): Dela in klassen i grupper och gör en minipjäs på ett kapitel/en scen ur PAX Nidstången. Eleverna vet handlingen i stort, men får hitta på replikerna själva. Träna max 10-15 minuter. Spela upp för varandra. Det behöver inte vara perfekt! Ha kul!
- * Diskutera, skriv, dramatisera scener som inte finns med i texten, t.ex.:
 - 1) Vad gör Viggo efter att Alrik sprang iväg från skolan efter slagsmålet med Simon på skolgården (kapitel 3).
 - 2) Vad gör/säger Estrid och Magnar efter att de har låst in Alrik och Viggo i det magiska biblioteket (kapitel 6).
 - 3) Vad pratar Alrik och Viggo om när de gräver i rabatterna, när Anders är och besöker Magnar och Estrid i Orangeriet (kapitel 13)?
- * Skriv ett meddelande/sms/mail eller spela in en film från dig själv till någon av PAX-personerna där du ger dem goda råd. Visa upp för de andra i klassen. Diskutera.
- * Låtsas att du är någon av PAX-personerna som skriver ett brev/meddelande/sms till någon annan PAX-person, t.ex. att Viggo skriver till sin mamma.
- * Låtsas vara någon av PAX-personerna som skriver dagbokstext om något som hänt, t.ex. Simon, Laylah eller Magnar ...
- * Välj ett citat från boken. Läs det högt för en kompis eller för klassen. Motivera valet av citat. Har några valt samma citat/avsnitt/kapitel? Har de liknande motivering?

- * Skriv läslogg (gemensam eller individuell) under läsningen av PAX Nidstången. Tre, fyra gånger kan man stanna upp och skriva ner sina funderingar kring det man läst. Eventuellt kan läraren styra/stödja med några gemensamma frågor.
- * Skriv en text där det är Simon som i jag-form berättar om, t.ex. slagmålet på skolgården (kapitel 3). Hur upplevde han det (perspektivbyte)?
- * Gör PAX-frågesport. Hitta på frågor till en tipsrunda. Bli expert och PAX-mästare i PAX-kunskap.
- * Skriv/berätta ett nytt slut på boken. Läs upp och diskutera era olika alternativa slut.
- * Skriv/berätta en fortsättning på boken.

9. *Berättande texters typiska uppbyggnad*

I kursplanen för Svenska (*Lgr11*) betonas att undervisningen ska omfatta berättande texters budskap, språkliga drag och *typiska uppbyggnad*. Här kan man introducera begreppen intrig, cliffhanger och dramaturgisk kurva om man vill.

INTRIG

Intrig kan sägas vara handlingen i en berättande text.

Berättelsens intrig är hur huvudpersonerna försöker lösa något problem (konflikt) för att få något de vill eller för att förhindra att något hemskt ska hända. Huvudpersonerna kommer stöta på problem och hinder på vägen. Läsaren ska helst undra ”kommer de att klara det?”, ”hur ska det gå?”. Det är motståndare (antagonister) som ställer till problem för huvudpersonerna och medhjälpare som stöttar huvudpersonerna.

- * Hur skulle ni beskriva intrigen i PAX-böckerna? (jmf LH, s6, eller hur intrigen beskrivs i recensioner eller PAX-trailern se LH s. 29).
- * Vilka motståndare och medhjälpare har huvudpersonerna Alrik och Viggo i PAX-böckerna?

CLIFFHANGER

Nästan alla kapitel i PAX-böckerna slutar med en cliffhanger. Det betyder att ett kapitel (eller ett avsnitt i en tv-serie) slutar när det händer något nytt eller något spännande utan att läsaren får veta fortsättningen förrän i nästa kapitel. Det är ett känt knep som författare tar till för att locka läsaren att läsa vidare.

- * Uppmärksamma cliffhanger när ni läser PAX Nidstången. Vad är det man som läsare vill veta mer om? Funkar det – vill man läsa vidare? Vilken är en er favoritcliffhanger? Testa cliffhanger i era egna texter.
- * Observera att hela boken faktiskt slutar med en cliffhanger. Det gör förresten alla PAX-böckerna. Vad tycker ni om det? Blir man sugen att fortsätta läsa?

DRAMATURGISK KURVA

Dramaturgi är konsten att berätta en historia så att den fångslar läsaren/publiken. **TILL:** En klassisk dramaturgisk kurva (googla för illustrationer på DK) i böcker/filmer/pjäser brukar bestå av följande delar:

1. *Början av boken*

- *Anslag:* Läsaren får en känsla av vad det är för typ av bok. Anslaget är en ingång i berättelsen utan att avslöja för mycket.
- *Presentation:* Läsaren lär känna bokens personer, miljö och intrig (huvudkonflikt).

2. *Mitten av boken*

- *Fördjupning:* Här fördjupas konflikten. Här presenteras också eventuella bikonflikter.
- *Upptrappning:* Tempot ökar och det blir mer och mer spännande. Det drar ihop sig till upplösning.

3. Slutet av boken

- *Upplösning*: Här ställs allt på sin spets – klimax. Slutstrid.
 - *Avtoning*: Lugnare tempo. Nödvändiga förklaringar ges till det som hänt. Historien rundas av.
- * Jämför PAX Nidstången med den klassiska dramaturgiska kurvan – stämmer det?

Kommentar: Slutet på PAX-Nidstången stämmer inte helt överens med den klassiska dramaturgiska kurvan. Här kan man säga att nästa boks äventyr börjar (ett nytt anslag och presentation för PAX #2 Grimmen). Dessutom slutar hela boken med en mega-cliffhanger. Vad tycker ni om det? Diskutera.

10. *Länkar till olika slags texter i skilda medier*

I kursplanen för Svenska (*Lgr11*) betonas att undervisningen ska omfatta *olika slags texter i skilda medier*. Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, teveprogram, radio m.m. Nedan finns länkförslag till just detta gällande PAX-böckerna och författarna och illustratören.

OM PAX

- * *Litterär vandring – PAX-promenad i Mariefred*
Alla platser i Mariefred som nämns i PAX-böckerna finns i verkligheten. Gå en gratis PAX-promenad i Mariefred och upplev PAX i verkligheten: Här är länk till kartor, texter, foton m.m. www.strangnas.se/Uppleva-gora/Start---Turism/Gora/PAX-i-Mariefred/
- * *Kortfilm där Åsa Larssons son Leo guidar runt på PAX-platser i Mariefred*: www.youtube.com/watch?v=pKPBJN7A7pU
- * *Kortfilm på kap 7–9 i Nidstången (11-åriga Alvin Wedstedt i Hagbyfilm)*: www.youtube.com/watch?v=RYs8ZtnEpons
- * *PAX-trailers och intervjuer*: www.bonniecarsen.se/pax
- * *Poddradioprogrammet Bokslukarsällskapet (9-13 år) pratar om PAX Nidstången* www.barnensbibliotek.se/Boktips/Bokslukarsallskapet/Nidstangen/tabid/1229/Default.aspx
- * *Recension i dagstidning (DN 2014-10-12)*: www.dn.se/arkiv/kultur/oforskamt-spannande-ny-fantasyserie-om-magiska-vasen-i-mariefred

- * *Recension i bokblogg* (Bokmaten 2014-10-13): bokmaten.blogspot.se/2014/10/pax-nidstangen-av-asa-larsson-och.html
- * *Radioinslag om PAX-bokserien* (P4 Sörmland 2014-09-12): sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=5963660
- * *Radiointervju med PAX-författarna om PAX* (SR Kulturnytt, 2014-10-28): sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6003051
- * *Tv-intervju med PAX-författarna om PAX och barns läsning* (SVT, *Gomorra* 2014-10-02): www.svtplay.se/klipp/2366605/bokserie-ska-locka-unga-till-lasning

FÖRFATTARNA OCH ILLUSTRATÖREN

I kursplanen för Svenska (*Lgr11*) betonas att undervisningen ska omfatta några *skönlitterära barn- och ungdomsförfattare och deras verk*. Barn behöver göras medvetna om att bakom alla texter och illustrationer finns författare och illustratörer – det är inte alltid det är självklart för alla. Längst bak i PAX-böckerna (under fliken) presenteras författarna och illustratören. Nedan finns länktips till intervjuer med PAX-illustratören Henrik Jonsson och PAX-författarna Ingela Korsell och Åsa Larsson.

Uppgift:

- * Läs en eller flera intervjuer av författarna och illustratören (se länktips nedan). Skriv ett ”författarporträtt”. Läs upp/berätta för klasskompisarna. Publicera texterna någonstans, t. ex. på väggen eller digitalt.

Henrik Jonsson

- * *Barnens bibliotek*: www.barnensbibliotek.se/Författare/HenrikJonsson/tabid/444/Default.aspx
- * *Bonnier Carlsen*: www.bonniercarlsen.se/Illustratorer/J/henrik-jonsson/
- * *13-åriga Agnes bokblogg*: agnesbokblogg.blogspot.se/2015/05/intervju-med-henrik-jonsson.html
- * *ttela (2014-10-07) Artikel om PAX-illustratören*:
(ttela 2014-10-07): ttela.se/nojekultur/1.3488583-henriks-liv-ar-fulltecknat

Ingela Korsell

- * *Barnens bibliotek*: www.barnensbibliotek.se/Författare/IngelaKorsell/tabid/1117/Default.aspx
- * *Bonnier Carlsen*: www.bonniercarlsen.se/Forfattare/k/ingela-korsell/
- * *13-åriga Agnes bokblogg*: agnesbokblogg.blogspot.se/2015/04/intervju-med-ingela-korsell-pax-veckan.html

Åsa Larsson

- * *Barnens bibliotek*: www.barnensbibliotek.se/tabid/473/Default.aspx
- * *Bonnier Carlsen*: www.bonniercarlsen.se/Forfattare/l/asa-larsson/
- * *13-åriga Agnes bokblogg*: agnesbokblogg.blogspot.se/2015/06/intervju-med-asa-larsson-en-av.html

REFERENSLITTERATUR

Barton, David (2007): *Literacy. An introduction to the ecology of written language*. 2nd edition. Blackwell Publishers Ltd.

Chambers, Aidan (2014): *Böcker inom och omkring oss*. Gilla böcker.

Janks, Hilary (2010): *Literacy and Power*. New York: Routledge.

Korsell, Ingela (2006): *Idébrunnen. Den svarta handsken*. Beta Pedagog.

Korsell, Ingela (2008): *Pojken och Tigern. Läsförståelse. Lärarens bok*. Natur & Kultur.

Kåreland, Lena (2013): *Barnboken i samhället*. Studentlitteratur.

Lgr 11 (2011): *Läroplan för grundskolan, förskolan och fritidshemmet*. Skolverket.

Reichenberg, Monica (2014): *Vägar till läsförståelse. Texten, läsaren, samtalet. 2:a utgåvan*. Natur & Kultur.

Skolverket (2012): *Nya språket lyfter*.

Skoog, Marianne (2012): *Skriftspråkande i förskoleklass och årskurs 1*. Örebro: Örebro Studies in Education, 33.

Tengberg, Michael & Olin Scheller, Christina, red (2015): *Svensk forskning om läsning och läsundervisning*. Gleerups.

Westlund, Barbro (2013) *Att undervisa i läsförståelse*. Natur & Kultur.

Westlund, Barbro (2015) *Aktiv läskraft. Mellanstadiet*. Natur & Kultur.